

ji Lietuva (Ašmenos, Breslaujos, Gardino, Lydos, Suvalkų(Seinių), Švenčionių, Trakų, Vilniaus, Vileikos apskritys). Viso P.Tarasenka aprašė 670 piliakalnių (pirmame skyriuje - 529, antrame - 33, trečiame - 108).

Aprašydamas piliakalnius, P. Tarasenka nurodė šias žinias - geografinę situaciją, išvaizdą, matavimus, buvusius įtvirtinimus (griovius, pylimus), radinius, liaudies pasakojimus, ištraukas iš literatūros ir kita. Tačiau prie aprašymų nenurodė literatūros.

Aptariamąjį Lietuvos piliakalnių sąrašą P. Tarasenka, matyt, panaudojo knygos "Lietuvos archeologijos medžiaga" archeologijos paminklų sąrašo parengimui (knyga išleista 1928 m. Kaune). Nors knygoje P. Tarasenka aprašė ir daugiau piliakalnių, tačiau sąrašė žinios apie daugelį jų išsamesnės.

ARCHEOLOGIJOS PAMINKLŲ APSKAITA LIETUVOJE

Bronius Dekonis.

Archeologijos paminklų apskaita - tai archeologinių objektų paminkliškumo pagrindimas ir jų teritorijos nustatymas, apskaitos dokumentų bei sąrašų sudarymas ir patvirtinimas. Apskaita būtina archeologijos paminklų valstybinei apsaugai, jų moksliniam tyrimui ir įvertinimui.

Archeologijos paminklų registravimas Lietuvoje turi senas tradicijas. Jau XVI a. M. Strijkovskis nurodė daug piliakalnių ir kepiayų (Strijkowski M., 1846, 142-143). Tačiau tik XIX a. pirmoje pusėje jie pradėti vertinti kaip istorijos mokslo šaltiniai.

XX a. archeologijos paminklų apskaita vykdė šios valstybinės

įstaigos: 1919-1936 m. - Valstybės archeologijos komisija (VAK) veikusi prie Švietimo ministerijos, ir 1934-1936 m. - tos pačios ministerijos Senovės paminklų apsaugos referentūra; 1936-1940 m. - Kauno Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus (KKM) paminklų apsaugos skyrius; 1940-1944 m. - Kultūros paminklų apsaugos įstaiga (PAĮ); 1949-1953 m. - Kultūros-švietimo įstaigų komiteto prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos (LTSR MT) Archeologijos ir istorijos paminklų apsaugos skyrius (PAS); 1953-1963 m. - Lietuvos TSR kultūros ministerijos (LTSR KM) Vyriausiosios kultūros-švietimo įstaigų valdybos Muziejų ir kultūros paminklų skyrius (MPS), o nuo 1963 m. - Muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdyba (MPAV); nuo 1967 m. - LTSR KM Mokslinės metodinės kultūros paminklų apsaugos tarybos (PAT) archeologų grupė (Archeologijos skyrius). 1918 m. buržuazinė ir 1919 m. tarybinė Archeologijos komisijos dėl susidariusių nepalankių joms politinių aplinkybių didesnio darbo nuveikti nespėjo. Archeologijos paminklų apskaitos darbą nuo 1941 m. dirbo Lietuvos TSR MA Istorijos instituto (II) Archeologijos sektorius (skyrius) ir kitos įstaigos.

XIX-XX a. archeologijos paminklų išaiškinimu užsiėmė ir pavieniai asmenys bei visuomeninės organizacijos: 1855-1865 m. - Vilniaus laikinoji archeologijos komisija (VLAK) ir 1855-1914 m. - Senienų muziejus (SM); nuo 1961 m. - Lietuvos TSR kultūros paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija (PKD); KKM ir PAĮ tarybos bei PAT išplėstinė taryba.

Archeologijos paminklų apskaitą pagrindė vyriausybės patvirtinti kultūros paminklų apsaugos įstatymai ("Valstybės archeologijos komisijos įstatymas", 1919 m.; "Kultūros paminklų apsaugos įstatymai", 1940 ir 1967 m.; ir "Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos istorijos ir kultūros paminklų apsaugos ir naudojimo

įstatymas", 1977 m.) ir instrukcijos ("Valstybės archeologijos komisijos taisyklės", 1920 m.; "Įsakymas kultūros paminklams apsaugoti", "Taisyklės kultūros paminklų apsaugai vykdyti" ir "Įsakymas kultūros paminklams registruoti", 1940 m.; "Kultūros paminklų apsaugos įstatymo taikymo instrukcija", 1967 m.; "Istorijos ir kultūros paminklų apsaugos ir naudojimo nuostatai", 1982 m.).

Paminklų registravimui įvairiu laiku paruošta ir išplatinta nemažai anketų – pasų (1822 m. – I. Leboikos; XIX a. pabaigos – IX archeologų suvažiavimo 1893 m. Vilniuje Maskvos paruošiamojo komiteto Viñniaus skyriaus ir SM; 1924, 1927 ir 1935 m. – VAK; PAS; MPS; MPAV ir kt.) ir metodinių nurodymų ("Kultūros paminklų inventorizacijos taisyklės", 1942 m.; Tautavičius A., 1957; Rimantienė R., 1966; Jovaiša E. ir Markelevičius J., 1976 ir kt.).

Lietuvoje buvo išleisti trys žemėlapiai (atlasai) su daugumos archeologijos paminklų sąrašais (Покровский Ф.В., 1883–1899; Тарасенка П., 1928 ir II, 1974–1978).

Dėl archeologijos paminklų apsaugos sudaryta keletas jų sąrašų (1938 m. KKM; 1967 ir 1969 m. MPAV; 1972 m. PAT). 1967 m. (vietinės reikšmės paminklų) ir 1969 m. (respublikinės reikšmės) sąrašai buvo pirmieji sąrašai, patvirtinti respublikos vyriausybės.

Be to į atskirų Lietuvos rajonų paminklų bei paminklų grupių sąrašai ir žemėlapiai paskelbti literatūroje (Alseikaitė-Gimbutienė M., 1946, 176–202; Basėnavičius I., 1970, 55–101; Bruožaitytė V., 1937; Crome H., 1938, 173–209; 1939, 297–324, 1940, 263–289; Dubois de Montepereux, 1847, 127–138; Engel C., 1931; Hoffman J., 1941; Hollack E., 1908; Kulikauskas P., Kulikauskienė R., Tautavičius A., 1961, 531–546, 550–558; Puzinas J., 1938, 173–301; Radziukynas J., 1909; Remeika J., 1938; Tarasenka P., 1959, 221–

226; Valančius M., 1972, 360–365; Volkaitė-Kulikauskienė R., 1970, 276–295; Таврович А., 1959, 128–153 ir kt.).

Paminėta turtinga medžiaga – archeologijos paminklų apskaitos šaltinis. Tačiau ji turi ir trūkumų. Žemėlapiai paminklų išsidėstymą Lietuvos teritorijoje žymi apytiksliai. Sąrašuose dažnai nenurodoma tiksli paminklų situacija, nes ne visi paminklai buvo žvalgyti (ypač laidojimo). Nepaskelbti alkų ir datuotų II tūkstantmečio vidurio kapinynų atskiri sąrašai.

Kultūros paminklų apsaugai pagerinti 1966.02.24 LTSR KM priėmė nutarimą įkurti PAT. Kultūros paminklų apsaugos įstatymas ir kultūros paminklų apsaugos įstatymo taikymo instrukcija (1967 m.) numatė pagrindinius PAT uždavinius. Viens iš jų – paminklų apskaita.

Prie PAT veikia išplėstinė PAT, kurią sudaro žymiausi mokslų šakų, susijusių su kultūros paminklais atstovai. Išplėstinė PAT sversto PAT paruoštų paminklų sąrašus, kuriuos vėliau tvirtina. LTSR KM kolegija (vietinės reikšmės) ir turėtų tvirtinti LTSR MT (respublikinės reikšmės).

PAT darbui archeologijos paminklų apskaitos srityje neigiamai atsiliepė žemas jos statusas (prilygintas tik III kategorijai), o tuo pačiu blogas materialinis apsirūpinimas, nedidelis archeologų skaičius (2–4 žmonės), menki darbuotojų atlyginimai (tokios paskirties įstaigose – mažiau Sajungoje). Faktiškai didelis apskaitos darbas vyksta palaikomas kelių darbuotojų entuziazmo. Net po 20 egzistavimo metų PAT neturi savo darbo nuostatų.

Naujo kultūros paminklų sąrašo paruošimas ir išleidimas buvo pagrindinis PAT darbas paminklų apskaitos srityje. Pasirodė, kad 1967 ir 1969 m. sąrašai netikslūs ir perdėti (pavyzdžiui, tuo metu LTSR buvo suregistruota 1500 paminklų, o Lietuvos TSR – net

4280). Pradžioje PAT pėruošė respublikinės ir vietinės reikšmės neabejotinos vertės archeologijos paminklų sąrašus. Objektai, kurių paminkliškumui nustatyti nebuvo pakankamai medžiagos, buvo įrašyti į aiškintinų paminklų sąrašus. Vėliau, nurodžius MPAV, dauguma paminklų, pasiūlytų suteikti respublikinės ir vietinės reikšmės statusą, buvo įrašyti į respublikinės reikšmės paminklų sąrašą, o aiškintini į vietinės reikšmės. 1969 m. liepos mėn. 15 d. MT pavedus, šie sąrašai LTSR KM kolegijos patvirtinti 1972 m. kovo mėn. 30 d. Į juos įtraukti 3366 paminklai (1568 respublikinės ir 1798 vietinės reikšmės). 1973 m. išleidus "Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašą" (LKPS), pasibaigė ir pirmasis archeologijos paminklų apskaitos etapas Lietuvoje.

Antrasis šio darbo etapas – archeologijos paminklų paminkliškumo pagrindimas, jų lokalizavimas ir teritorijų nustatymas vietoje.

Anksčiau objektus skelbiant paminklais, nebuvo nustatyti paminkliškumo kriterijai. Tai neigiamai atsiliepė 1972 m. patvirtinto archeologijos paminklų sąrašo kokybei, apsunkino paminklų teritorijų nustatymą. Šiuo metu laikomasi taisyklės, kad:

1. Stovyklavietės – tai akmenis amžius žmonių trumpalaikio sustojimo vietos, dažniausiai esančios prie upių ir ežerų, kuriose aptinkama kultūrinių sluoksnių liekanų, židinių, titnago ir rago dirbinių bei kitokių radinių;

2. Gyvenvietės – tai pastovios neįtvirtintos žmonių gyvenimo vietos, turinčios išlikusius kultūrinius sluoksnius su statinių liekanomis, židiniais ir kitais radiniais (keramika, kaulais ir kt.).

3. Piliakalniai – tai kalvos bei krentų kyšuliai su šlaitais, kur buvo įrengtos įtvirtintos gyvenvietės arba medinės pilys, tu-

rinčios išlikusius kultūrinius sluoksnius, aikštes, gyvenbinius įrengimus (pylimus, terases, griovius) bei jų liekanas ar šalia esančias gyvenvietes (pėpilius);

4. Piliavietės – tai mūro pilių, kurias sudarė uždaras gyvenbinių įrenginių (griovių, pylimų, sienų ir kt.), gyvenamųjų, ūkinių ir kitokių pastatų kompleksas, užimamas plotas;

5. Senamiesčiai – tai feodalinių miestų (X-XVIII a.) kultūrinių sluoksnių plotai su materialinės kultūros liekanomis, tai kultūrinių sluoksnių plotai.

6. Gyvibūvė įtvirtinimai – tai XVI-XVIII a. kerinių stovyklų, dvarų ar vienuolynų žemės arba ir mūro įtvirtinimų užimamas plotas;

7. Senkėpiai (kėpinynai) – tai senovės laidojimo vietos, kuriose aptinkama kėpų su archeologiniais radiniais arba jų liekanų, pavienių radinių ir kaulų;

8. Pilkėpynai, pilkėpai – tai senovės laidojimo vietos su išlikusiais sėmpilais bei duobėmis ar grioviais aplink juos, o taip pat plotas tarp sėmpilų. Kartais sėmpilai būna sulęginti su žemės paviršiumi, tačiau žemėje išlikę pilkėpio akmenų vainikai ir palaidojimai.

9. Alkos – tai senovės lietuvių religinio kulto vietos (kalvos, laukai, pievos, miškai ir kt.), kuriose buvo atliekamos apeigos ar kurios susijusios su padavimais;

10. Akmenys – tai akmenys, kuriems senovėje žmogus pakeitė formą, išgludino ar iškalė juose dubenis, dubenėlius, ženklus arba sukūrė apie juos padavimus bei atlikinėjo apeigas, dėl kurių akmenų aplinkoje susidarė kultūrinis sluoksnius.

11. Kūlgrindos – tai gristų akmenimis ir medžiais senovės kėlių per kelias vietas.

Paminklų žvalgymas ir apie juos surinkta įvairi medžiaga parodė, kad į 1972 m. sąrašą buvo įtraukta daug objektų, kurie nėra archeologijos paminklai. 1977-1987 m. iš sąrašo išbraukta 1073 tokie objektai. Didžiąją jų dalį sudaro XVII-XX a. kaimų kapinės. 1978 m. vasario mėn. 17 d. priimtas Išplėstinės MMT nutarimas patvirtino, kad XVII-XX a. kapinės nėra archeologijos paminklai. Įrašius į paminklų sąrašą daug kaimų kapinių, jų senkapiai liko nežinomi ir nesaugomi. Nurodytu laikotarpiu iš sąrašo kaip kaimo kapinės išbraukti 795 senkapiai. Kaimo kapinių apskaita ir apsauga vykdoma pagal 1979 m. lapkričio mėn. 30 d. LTSR MT nutarimą. Kita ne archeologijos paminklų dalis - tai akmenys su smailiadugniais dubenimis. Pagal tą patį Išplėstinės MMT nutarimą - tai feodalizmo epochos kilnojamas inventorius, kurį turi saugoti muziejai. Minėti akmenys iš paminklų sąrašo braukiami tik juos suinventorinus ir pervežus į pastovias saugojimo vietas. Apie 150 tokių akmenų iš sąrašo ruošiamasi išbraukti arba jau išbraukta. Dar viena ne archeologijos paminklų dalį sudaro natūralūs akmenys (dažnai tai gėtos paminklai) arba akmenys su iškaltais istorinio laikotarpio ženklais (istorijos paminklai), natūralios kalvos su įvairiais vardais ir kiti objektai.

Dalis archeologijos paminklų (61) į 1972 m. sąrašą buvo įrašyta po du kartus.

Daug archeologijos objektų įtrauktų į šį sąrašą dar nerasta. 1977-1978 m. iš paminklų sąrašo išbraukta 173. Nerasti objektai turi būti toliau ieškomi, o suradus - vėl įtraukiami į paminklų sąrašą. Nemažai jų, matyt, jau sunaikinta.

Dar daugiau objektų minėtu laikotarpiu išbraukta iš paminklų sąrašo kaip sunaikinti (373). Dalies objektų paminklinė vertė li-

ko neiški, - jie galėjo būti kaimo kapinės ar kt. Tai nustatyti jau nebeįmanoma.

Ištirti arba dalinai ir sunaikinti 69 archeologijos paminklai ištyrus iš paminklų sąrašo išbraukti.

Archeologijos paminklus nuo 1971 m. lokalizuoja PAT. PAT užsakymu pagal "Gėtos ir kultūros paminklų kartografavimo nurodymus" (V., 1971) rajonų (M 1:100 000) ir ūkių, miestų ir kitų žemės naudotojų (M 1:20 000 ar 1:25 000) kultūros ir gėtos paminklų žemėlapius (juose pažymėtos paminklų vietos) ir katalogus gamino Respublikinis žemėtvarkos projektavimo institutas (RŽPI). Nuo 1979 m. į šį darbą įsijungė ir Visasąjunginio aerofotogeodezinių tyrinėjimų instituto ("VISCHAGI") Vėkarų filialas. Minėtas 1979 m. lapkričio 30 d. LTSR MT nutarimas Nr. 386 "Dėl tolesnio kapinių tvarkymo respublikoje" įpareigojo visas respublikos kapines kartografuoti, atlikti apskaitą ir inventorinimą. Vykdydama šį nutarimą, PAT nuo 1979 m. nustatinė visų archeologijos leidimo paminklų, o tuo pačiu ir kitų archeologijos paminklų teritorijas ir pažymėjus laikiniais riboženkliais. RŽPI ir "VISCHAGI" specialistai teritorijų ribas braižo aerofotonuotraukose, o vėliau ir žemės naudotojų planuose. To darbo pagrindu ruošiamos kapinių inventorinimo bylos (jas sudaro kapinių aprašymas, jų teritorijų planai ir išsiųdymo rajonuose žemėlapiai) ir anksčiau minėtų gėtos, istorijos ir kultūros paminklų žemėlapių ir katalogų antras patikslintas leidimas (papildant jį žemėlapiais M 1:10 000, kuriuose nurodytos paminklų teritorijos ir jų ribos). Ekspedicijų metu nustatomos ir sunaikintų archeologijos paminklų bei rastų lobų vietos.

Kadangi dalis paminklų teritorijų (ypač piliakalnių papilių ir kapinynų) buvo arinama (naudmenos) arba įėjo į pasodybinę žemę

ar žemę, skirtą kitiems naudotojams, todėl jų teritorijos žemėlapiuose pažymėtos ne tokios, kokias vietoje nurodė PAT archeologai. Dėl to 1986 m. gegužės mėn. 14 d. įvyko LTSR KM ir Lietuvos TSR agropromoninio komiteto posėdymas, kuriame priimtas nutarimas apie paminklų teritorijų nustatymą. Jų planų (M 1:2 000 ar 1:10 000) nubraižymą ir įteisinimą (Dakanis B., 1987, p. 37-49). Tokie planai bus pagrindas teisingam paminklų žymėjimui įvairiuose liaudies ūkio šakose naudojamuose žemėlapiuose (pavyzdžiui, iki šiol paminklai miškotvarkos planuose net nežymėti). Numatyta pagal išlikusią archyvinę ekspedicijų medžiagą ir juodraščius 1988 m. pagaminti ankščiau (nuo 1979 m.) žvalgytų paminklų planus su archeologų pažymėtomis teritorijomis. Archeologijos paminklų teritorijos vietoje dalinai dar nenustatytos 10 rajonų. Šį darą planuojama baigti 1990 m.

Archeologijos paminklų paieškų ir teritorijų nustatymo metodai įvairūs, dažnai derinami vienas su kitu. Pirmiausia būtinas susipažinti su rašytiniais šaltiniais - archyvine medžiaga (senkaptomis ar pasais, ekspedicijų ataskaitomis, sąrašais) ir literatūra (archeologiniais žemėlapiais ir kt.). Nors pastoviai gyvenančių kaimo žmonių mažėja, pagrindinis būdas surasti paminklus tebėra vietos gyventojų apklausa. Apklausiama pagal rašytinių šaltinių duomenis arba kartais ir be jų (ypač ieškant pilkapių miškuose). Kitas labai dėkingas būdas nežinomiems paminklams surasti yra radinių, seugomų muziejuose, radimiečių išsiaiškinimas pagal inventurines knygas. Kartais paminklų aptinkama žvalgant konkrečią vietovę (ypač stovyklaviečių ir gyvenviečių), tačiau kol kas toks žvalgymas dažniausiai naudojamas nustatant paminklų teritorijas. Naujų paminklų ieškoma ir rasta kažkada apgyventose vietovėse:

ten ieškoma laidojimo paminklų arba netoli laidojimo paminklų gyvenviečių. Rezultatų apskaitai duoda ir pats paminklų kartografinė vėmė. Jo metu, nustatant teritorijas kartais paaiškėja, kad vienas paminklas laikomas dviem, arba keli - vienu. Mažai ieškoma XIII-XVI a. rašytiniuose šaltiniuose nurodomų dar nelokalizuočių gyvenamųjų vietovių. Vis daugiau paminklų surandama žvalgomųjų tyrimų metu - kasant perkases (senkapių) ar duobes (gyvenviečių, piliakalnių).

Pagal žvalgymo duomenis patikslintas ir papildytas 1972 m. archeologijos paminklų sąrašas. 1977 (LKPS, tęsinys, 1977 m.) - 1987 m. LTSR KM kolegijai paminklams patvirtino 534 objektus, išbraukė iš sąrašo 1796 paminklus, o prie 108 piliakalnių priskyrė gyvenvietes-papilius (žiūrėkite priedus Nr. 1-3). Šiuo metu LKPS iš 2105 archeologijos paminklų (1578 respublikinės ir 527 vietinės reikšmės). Stovyklaviečių yra 54, piliakalnių-695, gyvenviečių (neskaitant esančių prie piliakalnių)-64, piliaviečių-25, senovės gynybinių įtvirtinimų-12, senamiesčių kultūrinių sluoksnių-11, senkapių (kapinynų)-615, pilkapynų (įskaitant ir pavienius pilkapius)-414, alkų-59, akmenų-166 ir kulgrindų-5. LKPS (1973m.) prie stovyklaviečių neteisingai priskirta ir akmenų bei žalvario amžiaus gyvenviečių. Be to, keliolikos paminklų sumaišyta rūšis - pilkapynai palaikyti senkapiais ar panašiai. Dalies paminklų rūšių paminkliškumas liko dar nepagrįstas.

Baigus visų žinomų archeologijos paminklų teritorijų nustatymą, susidarys sąlygos išleisti naują jų sąrašą (paliekant ir senus paminklinius numerius). Į šį sąrašą turėtų patekti tik nesubejotinos vertės paminklai (kaip ir į rengiamą "Lietuvos TSR kultūros paminklų sąvadą"). Nesiškius paminklus reikėtų pervesti į išaiškinamų archeologinių objektų sąrašą ir planuoti juose žvalgomuosius

tyrinėjimus. Toks naujas archeologijos paminklų sąrašas ilgai išliktų iš esmės nepakitęs.

Jeigu antrojo archeologijos paminklų apskaitos etapo pagrindinis darbas buvo paminklų lokalizavimas, jų teritorijų nustatymas ir sąrašo tikslinimas, tai trečiojo - turėtų būti nesiškių objektų žvalgomieji kasinėjimai. Dar 1963 m. PAT sudarė nesiškių archeologijos paminklų ir objektų sąrašą bei ipareigojo atitinkamus kraštotyros muziejus juos tirti. 1985 ir 1987 m. sąrašą papildžius, jis apėmė 275 paminklus ir objektus. Tačiau dėl vadovavimo nesklaidumy ir lėšų stokos tyrimas beveik nebuvo vykdomas. Todėl 1987 m. vadovaujantis įstatymu ir instrukcijomis, sudarytas 75 išaiškintų archeologinių objektų, kurie, kol bus nustatytas jų paminkliškumas, turi būti saugomi kaip ir kiti paminklai, sąrašas (1987 m. birželio mėn. 3 d. patvirtintas LRSR KM). RŽPI ir "VISCHAGI" pagaminus objektų vietų planus, sąrašas turės būti žymiai papildytas. 1988 m. minėtų objektų tyrinėjimus koordinuoti ir finansuoti pradėjo PAT. Tyrimams vadovauti PAT pasitelkė įvairiose respublikos įstaigose dirbančius archeologo specializaciją įgijusius darbuotojus.

Šiek tiek duomenų apie naujus paminklus ar jų radinius, matyt, gautume ir tradiciniu anketiniu metodu. Reikėtų pavyzdžiui pradėti registruoti radinius, esančius mokyklų ir kituose visuomeniniuose ar privačiuose rinkiniuose.

Ateityje būtinas techninių metodų (aerofotografijos, radiolokacinių ir elektromagnetinių) pritaikymas paminklų paieškoms, o ypač jų teritorijų tikslesniam nustatymui.

Įvertinus padarytą nemažą darbą ir tokias pat jo klaidas, galima teigti, kad archeologijos paminklų apskaitos sistema Lietuvoje susiformavo ir ji vykdoma teisinga kryptimi.

T U R I N Y S

1. V. Juodagalvis. Gluobių (Šekių raj.) akmens amžiaus	3
2. V. Valickis. Nauji akmens amžiaus paminklai Vidurio	12
Lietuvoje	
3A. Girininkas. Brūkšniuotosios keramikos kultūros formavimasis..	
Rytų Lietuvoje	16
4. A. Merkevičius. Želverio-ankstyvojo geležies amžiaus lai-...	
dojimo paminklai ir pagrindiniai laidosenos bruožai Lietuvoje..	
(išskyrus pajūrio ruožą).....	25
5. V. Šimėnas. Vakarų Lietuvos tarpentinės teritorijos	41
6. Z. Baubonis. Kūlgrindų, medgrindų ir žemgrindų klausimu ...	47
7. G. Zabiela. Vėlyvųjų Lietuvos piliakalnių sąrašas.....	53
8. M. Balčius, E. Ivėnauskas. Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės monetinė politika, valdant Žygimantui Senajam	
(1506-1544/1548)	67
9. M. Balčius, E. Ivėnauskas. Uždauguvio kunigaikštystės	
monetos.....	76
10. A. Radionovas. 1987 m. Kėliningrade rastos monetos	80
11. И: Синчук. Торнеры Шотландского королевства в денежном ...	
обращении Речи Посполитой	85
12. A. Bagdonavičius. Iš XVI-XVIII a. Kauno špitolių rėidos.....	91
13. A. Ketilius. P. Tarasenkos rankraščiai VUMB RS	97
14. B. Dekanis. Archeologijos paminklų apskaita Lietuvoje.....	98

